

28. BÖLÜM

İNSAN HAKLARI

Mustafa Remzi Toprak
Eniscan Karaalp

*Bir yerdeki adaletsizlik, her yerdeki adalete tehdittir.
Martin Luther King*

HAK KAVRAMI

Hak, hukuk düzeninin kanunî veya ahlaki gerekçelerle bireye tanıdığı yetkidir, bir diğer tanımla bireyin sahip olması veya yapabilmesi olağan şeylerdir. Bireyin kanuni veya ahlaki gerekçelerle sahip olduğu yetkiyi kullanması durumu hukuki yükümlülük ve ödevleri beraberinde getirir.

Savingy'e göre hak "bir kişiye ait irade kudretidir." Jhering'e göre hakkın özü, "menfaattir." Jellinek'e göre hak, "insana irade kuvveti tanımak yoluyla korunan menfaattir." Austin'e göre hak, "egemen gücün belirlediği ödevlerin yerine getirilmesi durumunda oluşur." Subjektif hak kavramını reddeden Duguit ise "hukukun yarattığı objektif ve sübjektif hukuki durumlar" ayrımının kullanılmasını önermektedir.

Hukukçular bütün diğer hakların, en temel hak olan "hürriyetten" köken aldığı savunmaktadır. Oysa hukuki pozitivism hakkın ancak "hukuk vaz eden organdan doğduğunu" kabul eder.

İnsan Hakları Kavramı

Doğal hukuk görüşünü savunan akıma göre İnsan Hakları "İnsanın, insan olmaktan kaynaklanan haklarıdır." Her insan bu hakların varoluşsal olarak bilincindedir. Her insan doğuştan sahiptir. Dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, temel haklar ve hürriyetler niteliğindedir. İnsan hakları kapsamına, insan onurunu (haysiyetini, saygınlığını) koruma altına alan bütün kurallar dâhildir.

Pozitif (olan) hukuk görüşünü savunan akıma göre İnsan hakları; "hukuk sistemleri içinde yazılı olarak düzenlenmiş haklardır."

Yüksek sözleşmeci taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasını hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler”.

Etkili başvuru hakkı (Md. 13)

“Bu sözleşmede tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir”.

Gözden Geçirme

1. İnsan hakları kavramının temel özellikleri nelerdir?
2. Klasik İnsan Hakları (1. Kuşak insan hakları) nelerdir?
3. Türkiye, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini hangi yıl kabul etmiştir?

KAYNAKLAR

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme) RGT: 18.05.1954.(Erişim: Mayıs .2020).
2. Çakmut ÖY. Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan Özel Sayısı, C.XII, S. 1-3: 1051-1060, 2006.
3. Çelik F. Hekimlik Uygulamalarında Aydınlatılmış Onam İhlalleri, YÜHFD Özel Sayı: Türk-Alman Hukuku Sempozyumu, 3(2): 71-82. 2006.
4. Erman H. Hekimin Hukuki Sorumluluğu. Bülent Davran’a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim v Yardımlaşma Vakfı yayını, 143-153, 1998.
5. Gözler K. İdare Hukuku, Cilt II, Ekin Kitabevi, Bursa, 2003.
6. Güriz A. Hukuk Felsefesi, 13. baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996.
7. Güven K. Kişilik Hakları ve Ötanazi, Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
8. Hakeri H. Tıp Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
9. Hancı İH. Malpraktis, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
10. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, BKK Yıl/No: 1949/3/9119, RGT: 27.05.1949, RG NO: 7217, (Erişim: Mayıs 2020).
11. Keyman S. Hekimin Cezai Sorumluluğu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 35(1): 57-89, 1978.
12. Özkan H, Sunay ÖA. Açıklamalı, İçtihatlı Hasta, Hekim Hakları ve Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
13. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/307/2929.pdf>. (Erişim Mayıs 2020).
14. <http://www.ankarabarasu.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/digesta.pdf> (Erişim: Mayıs 2020).